

Clemens Wisse

Het dagboek
van de boerin

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Een lome warmte hangt over de streek rondom het riviertje de Zwicke. Het lijkt alsof al het leven in de natuur weer is ingedommeld, nadat het op deze vrijdagmorgen nog maar net is ontwaakt.

De koeien liggen in de schaduw van een geriefbosje traag te herkauwen en de altijd kakelende kippen woelen in het mulle zand en schudden hun veren op.

Wie ook de schaduw van de vruchtbomen in de boomgaard van Zwickezicht opzoekt, is Clazien, de boerin van de kapitale hoeve die een goed jaar geleden haar thuis werd na een huwelijk met Siem Rouveen. Siem is naar de vrijdagse markt in de stad. Om zijn hoogzwangere vrouw van dienst te zijn, heeft hij een bankje onder het dikke bladerdak van een appelboom geplaatst en haar geadviseerd daarop wat te gaan uitblazen. Zij volgt zijn advies op, maar houdt het op het bankje niet lang uit. Het is een wat potsierlijk gezicht als de jonge en tengere boerin haar bolle buik naar voren duwt. Zij heeft al dagen een schier ondraaglijke rugpijn en die wordt wat verzacht als ze haar lendenen licht masseert en haar buik doet bollen.

De dokter heeft al eens bedenkelijk gekeken. Boer Siem is een grote, sterke kerel, terwijl de boerin een klein, tenger vrouwtje is. Hij heeft zijn vrees niet uitgesproken, maar hij verwacht dat het een zware bevalling zal worden. Daarom ook heeft hij vroedvrouw Nel Salomons gevraagd hem tijdig te waarschuwen als de geboorte zich aandient.

De blik van dokter Vredevoort is Clazien niet ontgaan en ze maakt zich zorgen. Hoewel ze het heel goed met haar man kan vinden, is ze nooit echt verliefd geweest. Dat is in de besloten boerengemeenschap van het dorp aan de Zwickeniks bijzonders. De inhoud van de portemonnee is veel belangrijker. Bekend is in het kleine dorp dat Clazien nooit veel mannenvlees had. Dat was en is wel anders met Siem Rouveen, vandaar dat Clazien al na enkele maanden zwanger werd.

Ze gaat weer op het bankje zitten. Het is goed uit te houden met nog een licht briesje in de boomgaard onder het volle gebladerte van de bomen. Ze sluit even haar ogen en denkt aan alles wat zich in de laatste drie jaren heeft afgespeeld. Zelf dochter van een middelgrote boer had zij niet gedacht dat Siem Rouveen, toekomstige boer van het machtige Zwickezicht, naar

haar gunst zou dingen. Voor de vader van Siem was de tengere Clazientje Adriaanse nog net acceptabel, hoewel hij rijkere boerendochters op zijn 'verlanglijstje' had staan.

Als Clazien haar ogen weer opent, kan zij een gevoel van trots niet onderdrukken. De begeerde vrijgezel Siem Rouveen koos voor haar. Hoewel de aanstaande geboorte haar wat angst inboezemt, is ze Siem na haar trouwen steeds meer gaan waarderen. Hij is zacht voor haar en nu zelfs bezorgd om haar. Het werk wordt gedaan door de vaste meid en de vrouw van een kleine tuinder uit het dorp. Ondanks haar rugpijn en bolle buik voelt ze zich bevoorrecht. Als ze om zich heen kijkt, ziet zij het glanzende vee en de goed onderhouden hoeve; de grootste uit de wijde omgeving. Vele bunders land zijn het onbezwaarde eigendom van haar man. Zover het oog reikt, strekken de weilanden zich uit.

Ze hoort dat de klok van de dorpskerk elf keren slaat en dus staat ze op om te kijken of er binnen een licht karweitje te doen is. Groente schoonmaken en aardappelen schillen kan zittend gebeuren en vergt niet veel inspanning.

'Was nog maar even in de schaduw van de boomgaard blijven zitten, Clazien. Wij redden

ons hier wel.’ Anna Bovenkamp, de vrouw van de kleine tuinder Henk Bovenkamp, kent Clazientje Adriaanse al vanaf de schoolbanken en ze heeft met het tengere vrouwtje te doen. Hoogzwanger en dat met deze hitte.

‘Hier in het achterhuis valt de hitte wel mee,’ vindt Clazien. Ze merkt dat de dikke muren van de eeuwenoude hoeve de ergste hitte buiten houden. Ja, oud is Zwickezicht zeker. Een gevelsteen aan de voorkant van de woning laat daar geen misverstand over bestaan. Ene Dammes Rouveen blijkt in het jaar 1703 de eerste steen te hebben gelegd. Hij was toen vijf jaar en de naam Rouveen is tot op de dag van vandaag aan de hoeve verbonden gebleven. Een degelijk oud en welvarend geslacht.

‘Geef me de schuttel aardappelen maar, dan zal ik ze wel schillen,’ biedt Clazien aan. ‘Straks maak ik ook de groente wel schoon.’

‘Dat is niet nodig, want dat heeft Jaan al gedaan,’ zegt Anna. Jaan Tammer is de al wat oudere meid op de hoeve. Ze is nooit getrouwd en destijds door de moeder van Siem aangenomen. Iedereen op de hoeve is bezorgd om de fragiele Clazientje en hoewel zij op alledag loopt, durfde Siem wel naar de markt te gaan. Hij weet im-

mers zijn lieve vrouwtje in goede handen. Wel heeft hij de instructie achtergelaten onmiddellijk de vroedvrouw te waarschuwen als dat nodig is. Hij weet dat die nauw contact zal houden met de dokter als de bevalling niet goed verloopt.

De bewoners van Zwickezicht verwachten de boer niet vóór twaalf uur terug, want behalve naar de veemarkt moet hij ook naar de kaasmarkt. Met knecht Jaap Groot heeft hij die morgen een boel goudgele kazen in de brik geladen. Siem weet dat de kazen van Zwickezicht gretig aftrek vinden.

‘Alles was op de kaasmarkt in een poep en een zucht verkocht,’ zegt hij als hij al om halftwaalf terug is op de hoeve.

‘Bah, we gaan bijna eten en dan praat jij over poep,’ zegt Anna Bovenkamp met een vies gezicht.

‘Niks bah,’ reageert Siem. ‘De kaas van Clazien is als de kaas van mijn moeder.’

‘Dat is niet mijn verdienste, maar die van je moeder,’ vindt Clazien. ‘Ik werk alleen maar volgens haar recept.’

‘Kan wel zijn, maar nog steeds ligt de kaas van Zwickezicht goed in de markt.’

‘Dat kun je wel zeggen,’ meent Jaan. ‘De oude boerin was er altijd trots op als haar man Thijs weer eens met een eerste of tweede prijs thuis kwam.’

‘Daar heb jij allang je steentje aan bijgedragen, Jaan,’ meent Clazien en Siem knikt. Hij vindt het goed dat zijn vrouw de al enigszins bejaarde meid een beetje in het zonnetje zet, want zij was al meid op de hoeve toen hij nog maar een kleine jongen was en hij bij haar troost vond als hij zich bezeerd had en zijn moeder het te druk had om zich om hem te bekommeren.

‘Pfuh, wat is het warm, zeg!’ Siem trekt zijn nieuwe kiel uit en gooit zijn zwarte petje op een stoel. Zweetdruppels parelen op zijn voorhoofd. ‘Ik ben maar heel even op de veemarkt geweest, nadat ik de kazen had afgeleverd, want ik wilde gauw thuis zijn.’

‘Voor mij had je je niet hoeven te haasten, hoor!’ zegt Clazien. ‘Met mij is er nog niets aan de hand; ik heb alleen pijn in mijn lendenen en ik haat die hitte.’

‘Hoe heb jij de ochtend dan doorgebracht, Clazien?’ wil Siem weten.

‘Ik ben op het bankje gaan zitten dat jij voor mij onder de appelbomen in de boomgaard hebt

klaargezet. Dat was een goed idee van jou, want het is daar heerlijk koel. De bladeren van de appelbomen houden de felle zon tegen en er staat ook een briesje.'

'Dan leg ik daar straks een paar jutezakken op en ga er mijn middagdutje doen; in de bedstee is het overdag niet om uit te houden.' Siem wil zelf ook wel even van zijn goede idee profiteren.

'Je bent zó vroeg dat we het eten nog niet klaar hebben, hoor Siem!'

'Maak je geen zorgen om mij, Jaan,' reageert Siem. 'Ik ga mijn provisorische slaapplaats alvast in orde maken, zodat ik na het eten meteen kan gaan maffen.'

Als Siem een tweetal jutezakken op de bank gelegd heeft en gaat liggen, voelt het nog wel erg hard aan. Hij besluit er nog maar een paardendecken opgevouwen onder te leggen. Alles bij elkaar zijn er tien minuten verstreken en dan kunnen ze aan tafel. Anna Bovenkamp heeft de hele morgen geholpen en schuift ook aan.

Op de grote tafel staan drie pannen. In de ene pan zitten de kruimige aardappelen, in de tweede de groente en in de grote, zwarte braadpan het zachte rundvlees. Allen hebben ze op hun bord een napje voor de jus. Groente schep-

pen ze op hun bord en aardappelen pikken ze uit de pan en dopen ze in de juskom. Vlees wordt traditiegetrouw door Siem uitgedeeld. Het is een vast ritueel. Dan wordt er gebeden en kunnen ze aanvallen. Tussen de happen door worden de laatste nieuwtjes uitgewisseld. Dat zijn er niet veel, want in het kleine boerendorp aan de Zwicke gebeurt doorgaans niet zo veel. De meeste berichten neemt Siem mee uit de stad, want op de markt komen de grote boeren elkaar tegen.

‘Op de kaasmarkt gaan ze niet over één nacht ijs,’ zegt Siem. ‘Onze kaas wordt niet zo kritisch bekeken, want wij hebben een goede naam, maar ik zag dat er van een andere partij enkele kazen werden afgekeurd. Het waren “tikkers”.’

‘Wat zijn dat?’ wil Anna weten.

Siem legt uit: ‘Als de keurmeesters de kaas met hun knokkels of een hamertje bekloppen, horen zij of er lucht in de kaas zit.’

‘Als je de kaas aansnijdt zitten er vaak gaatjes in en dat duidt op luchtinsluiting; is de kaas dan niet goed?’ vraagt Anna zich verbaasd af.

‘Kleine gaatjes in de kaas zijn niet erg, maar als er te veel luchtballen ontstaan, dan wordt de kaas een “tikker” genoemd, en bij ons is dat, bij mijn weten, nooit voorgekomen.’

‘Nee, daar waakte jouw moeder wel voor,’ weet Jaan.

Het is eigenlijk wat te warm om veel te eten en dus kunnen ze nu al rekenen op ‘kliek’ de volgende dag. Bij boeren, hoe rijk ze ook zijn, wordt namelijk weinig goed voedsel weggegooid, behalve als het niet meer te eten is, want dat gaat naar de varkens. Die zijn niet kieskeurig en lusten de restjes maar al te graag.

‘Ga nog wat rusten, Clazien,’ raadt Siem zijn hoogzwangere vrouw na het eten aan.

‘Ik ga wel even in de oude rookstoel zitten,’ reageert Clazien. ‘In die stoel kan ik lekker achteroverleunen en mijn buik zit me dan minder in de weg.’

‘Doe dat maar, Clazien,’ zeggen Jaan en Anna in koor. Zij hebben te doen met de boerin.

‘Dan ga ik mijn slaapplekje op de bank in de boomgaard opzoeken,’ zegt Siem. Zijn provisorische bedje is opgemaakt en hij ontdekt al meteen dat hij lekker ligt onder het dikke gebladerde van de vruchtbomen. Maar hij is vergeten zich te laten wekken als het middagdutje beëindigd moet worden. Hij is gewend in de donkere bedstee te slapen en dus legt hij een grote, rode